DataSpace Europe

Datanvälityspalvelut ja datakaupankäynti, Jaana Sinipuro

Esitys ”Dataa ja yhteistyötä – tuottajaorganisaatiot, yhteisöllinen datanhallinta ja datakaupankäynti maataloudessa” tilaisuudessa 27.11.2024

Oma datatalouspolkuni

Euroopan digitaalistrategia

Euroopan datastrategia

Euroopan digitaalinen kompassi

Datan hallinta-asetus (DGA) 2023

Maatilojen kestävyyden tietoverkko (FSDN) 2025

Uusi ekosuunnittelu-asetus (ESPR) & digitaalinen tuotepassi (DPPs) 2025

Datasäädös (DA) 2025

ValueNet kehitys käynnistetään Cinialla (2016)

ValueNet ensimmäinen versio (2018)

ValueNet esitellään Suomen EU puheenjohtajakaudella komissiolle esimerkkinä datastrategiaa toteuttavasta data-avaruusratkaisusta (2019)

DataSpace Europe / Tritom lanseeraustilaisuus

Tritom kehitystiekartan keskiöön dataekosysteemin hallinta (2022)

Tritom 1.0 lanseeraus (2023)

Datapellon uudisraivaajat – ohjelmalla vauhditetaan uutta toimintamallia ja kerätään Tritom® käyttäjäkokemusta (2024)

DATA-TALOUDEN KIINNOSTA-VIMMAT VALITTU LISTALLE SITRA

EU:ssa tunnustettu datan välittäjä

Alkutuotannon dataekosysteemi on toiminnassa ja sillä on kansallinen ohjausryhmä, Yhtenäinen tilannekuva tuo neuvotteluvoimaa. Maatalousyrittäjillä on kyvykkyydet hyötyä uuden omaisuuserän tuotoista.

DataSpace Europe

Uskomme, että tuotteiden ja palveluiden arvo määrittyy yhä enemmän datasta ja mahdollistamme datapalveluiden ekosysteemin, joka helpottaa yritysten, viranomaisten ja viljelijöiden välistä yhteistyötä.

Euroopan ensimmäinen datan välityspalvelu rekisteröity Suomeen

Julkaistu 11.01.2024 10:11

Suomalainen DataSpace Europe on ensimmäinen Euroopassa rekisteröity datan välityspalvelu. Liikenne ja viestintävirasto Traficom vahvisti tammikuun alussa yrityksen ilmoittautumisen ja sen, että yritys täyttää datanhallinta-asetuksen edellytykset. Datatalous kasvaa vauhdilla ja uusia toimijoita tarvitaan, jotta Suomi voi toimia tulevaisuudessa datatalouden kärkimaana.





EU:ssa tunnustettu datan välittäjä

IDSA

gaia-x

MyData

MOST INTERESTING DATA ECONOMY SOLUTIONS

Cinia

MTK

JSK Kiinteistöt Oy

tikura VENTURES

BUSINESS FINLAND

ILMASTO-RAHASTO

Kriittinen liiketoimintatieto – mitä se on?

Lakisääteinen data

Data, jolla on suuri liiketoiminta-arvo

Data, jolla on päivittäistä ohjausarvoa

LAINSÄÄDÄNNÖN EDELLYTTÄMÄ TIETO

Viranomaisten edellyttämä tieto, esimerkiksi elintarviketurvallisuus, ympäristönsuojelu, eläinten hyvinvointi sekä tukien oikea kohdentaminen. Verotus ja talous…

TIETO, JOKA TURVAA LIIKETOIMINNAN JATKUVUUDEN

Viljelysuunnittelusovellusten tieto, riskianalyysit, koneisiin ja laitteisiin liittyvä kunnossapito- ja huoltohistoria…

TIETO, JOTA TARVITAAN YRITYKSEN STRATEGIAN JALKAUTTAMISESSA

Markkina-analyysit ja asiakastiedot, liiketoimintasuunnitelmaan liittyvä tieto

TIETO, JOTA TARVITAAN KRIITTISESSÄ RAPORTOINNISSA

Taloudelliset laskelmat ja seuranta, kannattavuustieto, riskienhallintaan liittyvä tieto, tukien maksatuksiin liittyvä tieto

Lähde: Business Technology Standard, Operating Model for Data management and Data Governance

Data jalostuu tiedoksi ja kokemusperäisen tiedon kautta arvokkaaksi näkemykseksi

VISIO

Tieto uutena omaisuuseränä

KESKEISET MENESTYSTEKIJÄT

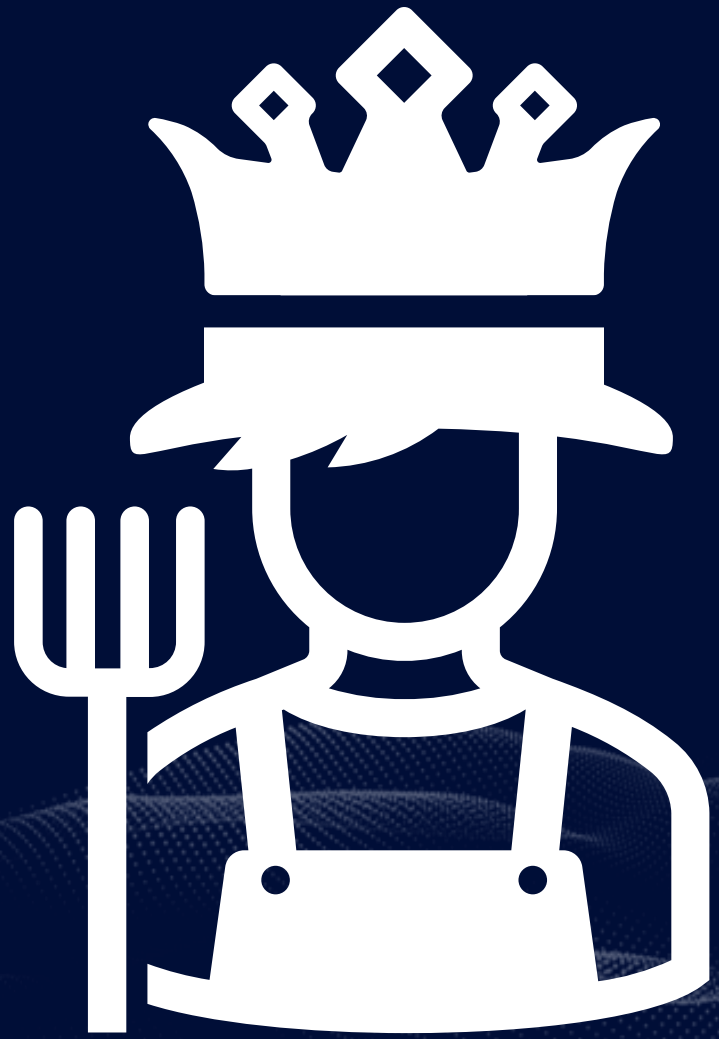
- Datan hallinta strategisena pääomana
- Ihmiset, kulttuuri ja osaaminen
- Datakeskeinen johtaminen

LIIKETOIMINTAHYÖDYT

- Uudet liiketoiminta-mallit
- Uudet tuotteet ja palvelut
- Datan muuttaminen rahaksi
- Tietoon perustuva päätöksenteko
- Hyvin toimivat prosessit ja tuotanto
- Parempi asiakas-kokemus

Lähde: Business Technology Standard, Operating Model for Data management and Data Governance

Tiedon omistajuus vai käyttöoikeus?



Miten data muuttuu arvoksi modernissa taloudessa?



Data arvona ja hyödykkeenä: Data on noussut keskeiseksi strategiseksi resurssiksi ja kaupankäynnin kohteeksi. Se mahdollistaa uusien liiketoimintamallien kehittämisen ja innovaatiot.

Keskeiset vaikutukset:
- Datan monetisointi ja arvon luonti
- Strateginen kilpailuetu
- Innovaatioiden mahdollistaja



Ekosysteemit ja yhteistyö: Arvonluonti tapahtuu verkostoissa, joissa eri toimijat jakavat ja hyödyntävät dataa yhteistyössä. Tämä edellyttää vahvaa yhteentoimivuutta ja luottamusta.

Keskeiset vaikutukset:
- Monialaiset verkostot
- Datan jakamisen infrastruktuuri
- Yhteiset standardit ja käytännöt



Palvelukeskeisyys: Data as a Service -malli korostaa datan käytön ja saatavuuden merkitystä omistajuuden sijaan. Reaaliaikainen datan hyödyntäminen on avainasemassa.

Keskeiset vaikutukset:
- Joustavat käyttömallit
- Reaaliaikainen data
- Skaalautuvat ratkaisut



Datan hallinta ja hallinnointi: Tehokas datan hallinta varmistaa tiedon laadun, turvallisuuden ja käytettävyyden. Se on perusta kestävälle datataloudelle.

Keskeiset vaikutukset:
- Datan laadunhallinta
- Tietoturva ja -suoja
- Tehokas ja turvallinen datainfrastruktuuri



Datatalouden kaupallistaminen: Datan muuttaminen liiketoiminnaksi vaatii uusia malleja ja osaamista. Organisaatiot kehittävät tapoja hyödyntää dataa kaupallisesti ja/tai taloudellista arvoa tuottaen

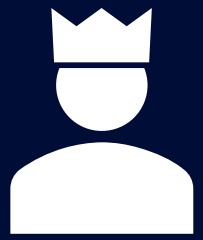
Keskeiset vaikutukset:
- Uudet liiketoimintamallit
- Datapohjainen päätöksenteko
- Arvonluonnin mekanismit

Lähde: Mikko Merisaari esitys FCG webinaarissa 19.11.2024 ”Vastuullisen datan edellytykset ja ominaisuudet. Miten arvioida dataa kestävän arvonluonnin näkökulmista?”


Maillasi kasvaa arvokasta dataa.
Kuka sadon korjaa?

Datasäädös vahvistaa maatalousyrittäjän asemaa (2025-)

Antaa käyttäjälle **vaikutusvallan** datan jakamisessa





Datan hyödyntämisen **arvo jakautuu tasaisemmin**, datan haltijan hyödyksi

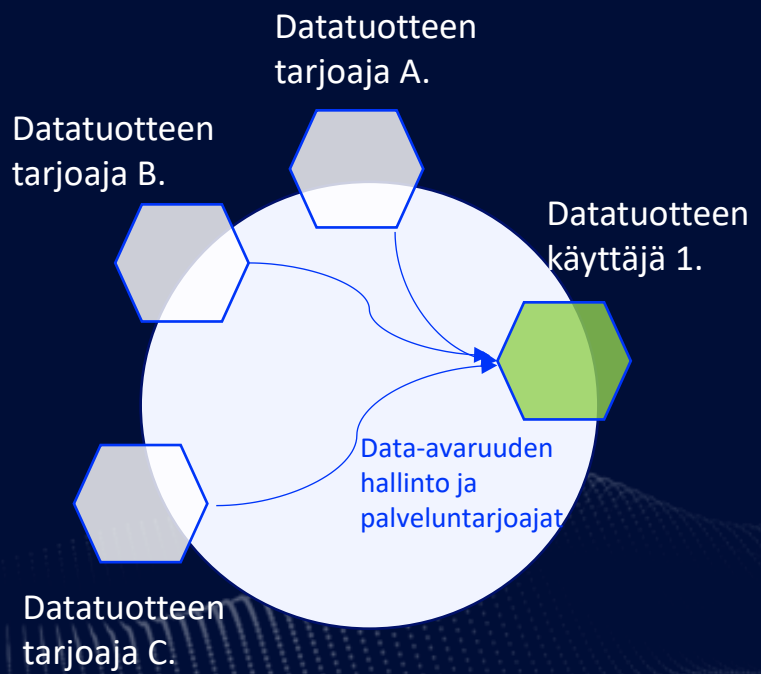
Luo oikeudenmukaisemmat **kilpailuehdot** pienille ja keskisuurille toimijoille





Avaa teollisen datan potentiaalin

Myös datalle halutaan sisämarkkinat



YKSI VISIO YHTEISESTÄ EUROOPPALAISESTA MAATALOUDEN DATA-AVARUUDESTA (CEADS)

1. CEADS on:

data-avaruusaloitteiden yhteenliittymä, jota voidaan pitää pikemminkin **verkostona** kuin keskitettynä eurooppalaisena ratkaisuna.

2. Data-avaruus rakentuu neljälle pilarille:

- Oikeudellinen ja eettinen kehys
  CEADSin perustana käytetään datasäädöksen ja datanhallinta-asetuksen säädöstekstejä. Suostumuksen (henkilötiedot) ja luvan (muut kuin henkilötiedot) hallinta ovat keskeisiä periaatteita, joiden avulla viljelijöille annetaan valtuudet päättää datansa käytöstä.
- Monen sidosryhmän hallinto
  Se nojaa kolmeen periaatteeseen:
  - » **Pienin muutos:** Data-avaruus sopii nykyisiin liiketoimintamalleihin ja datan jakamista koskevien aloitteiden organisaatioihin.
  - » **Ekosysteemin rakentaminen.**
  - » **Muoto seuraa toimintaa:** CEADSin lisäarvo on avainasemassa, ja hallintotavan on seurattava ja tuettava sitä.
- Kestävä liiketoimintamalli
  CEADSin olisi toimittava luotettuna yhteistyön edistäjänä; sen olisi tarjottava hybridi liiketoimintamalli, jossa on elementtejä datamarkkinapaikan ja avoimen datapolitiikan liiketoimintamalleista. Ansaintamallin ei pitäisi olla voittoa tavoitteleva, vaan sen pitäisi pyrkiä kustannusten kattamiseen. Suuria voittoja ja katteita ei suvaita.
- Teknologiasta riippumaton
  Kansallisissa aloitteissa toteutetun teknologian on täytettävä luottamuskerroksen vaatimukset. Data-avaruuteen liittymistä varten ei kuitenkaan vaadita teknisiä ratkaisuja.

Tyypillisiä syitä data-avaruuksien perustamiselle

Kustannusten jakaminen

- Data-avaruus on tapa jakaa datainfrastruktuurin toteutus- ja ylläpitokustannuksia ekosysteemin muiden toimijoiden kanssa. Data-avaruus voi helpottaa täyttämään kaikille ekosysteemitoimijoille yhteisiä liiketoiminnasta tulevia vaatimuksia (esim. prosessitehokkuus, läpinäkyvyys) tai lainsäädännön vaatimuksia (esim. lakisääteinen vastuullisuusraportointi).

Uudet innovaatiot

- Dataa ja kyvykkyyksiään yhdistämällä data-avaruuden osallistujat voivat tuoda markkinoille uusia ratkaisuja, joiden toteuttamiseen tarvittavaa dataa yksittäisellä taholla ei ole hallussaan.

Voimien yhdistäminen markkinoilla

- Data-avaruuden kautta saman alan yritykset voivat yhdistää voimansa estääkseen markkinan keskittymisen muutamille hallitseville markkinatoimijoille. Pienemmillä toimijoilla yksinään ei ole tarvittavia resursseja estää markkinoiden keskittymistä.

Jaettu markkinapaikka

- Data-avaruuden kautta toimialan yritykset yhteistyössä muiden organisaatioiden kanssa tarjoavat pääsyn kattavaan ja laadukkaaseen dataan kyseiseltä toimialalta. Data-avaruudesta muodostuu toimialalla merkittävä markkinapaikka datalle sekä sitä hyödyntäville sovelluksille.

Yhteiskunnallinen päämäärä

- Data-avaruudet voivat tukea suurempien yhteiskunnallisten haasteiden kuten vihreään siirtymään ja terveyteen liittyvien kysymysten ratkaisemisessa mahdollistamalla datan jakamisen yritysten, tutkimuslaitosten ja julkisten toimijoiden välillä.

Lähde: Sitran selvityksiä 240: Suomalaisten data-avaruuksien tilannekuva

Uudet toimintamallit varmistavat yhdenvertaisuuden

Datan välityspalvelut toimivat neutraaleina kolmansina osapuolina, jotka yhdistävät datan luovuttamiseen halukkaat datan omistajat datan käyttäjiin. Datan välityspalvelut mahdollistavat datan liikkumisen sovitusti eri toimijoiden ja sovellusten välillä. Datan välityspalveluita tarjoavan yrityksen tulee tehdä toiminnastaan ilmoitus Traficomille vuoden 2024 alusta alkaen**.**

Datan välityspalveluita ovat esimerkiksi:

- Datamarkkinapaikat
- Datanjakamisekosysteemien ylläpitäjät, esimerkiksi yhteisten eurooppalaisten data-avaruuksien yhteydessä rekisteröidyille suunnatut palvelut. Näissä datan välityspalvelu pyrkii lisäämään erityisesti yksittäisten henkilöiden mahdollisuuksia hallita ja valvoa heihin liittyvää dataa, joka on tallennettuna johonkin henkilörekisteriin, esimerkiksi asiakastietokantaan
- Dataosuuskunnat, joiden tavoitteena on esimerkiksi vahvistaa yksilöiden asemaa tietoon perustuvien valintojen tekemisessä ennen datan käyttöä koskevaa suostumusta. Dataosuuskunta on rekisteröityjen, yhden henkilön yritysten tai pk-yritysten muodostama organisaatio.

- Tarkemmat määritelmät löytyvät datanhallinta-asetuksesta.



Esimerkki: PiE-eTrace - Pientuottajien ja erikoiskasvien elektroninen jäljitettävyysjärjestelmä



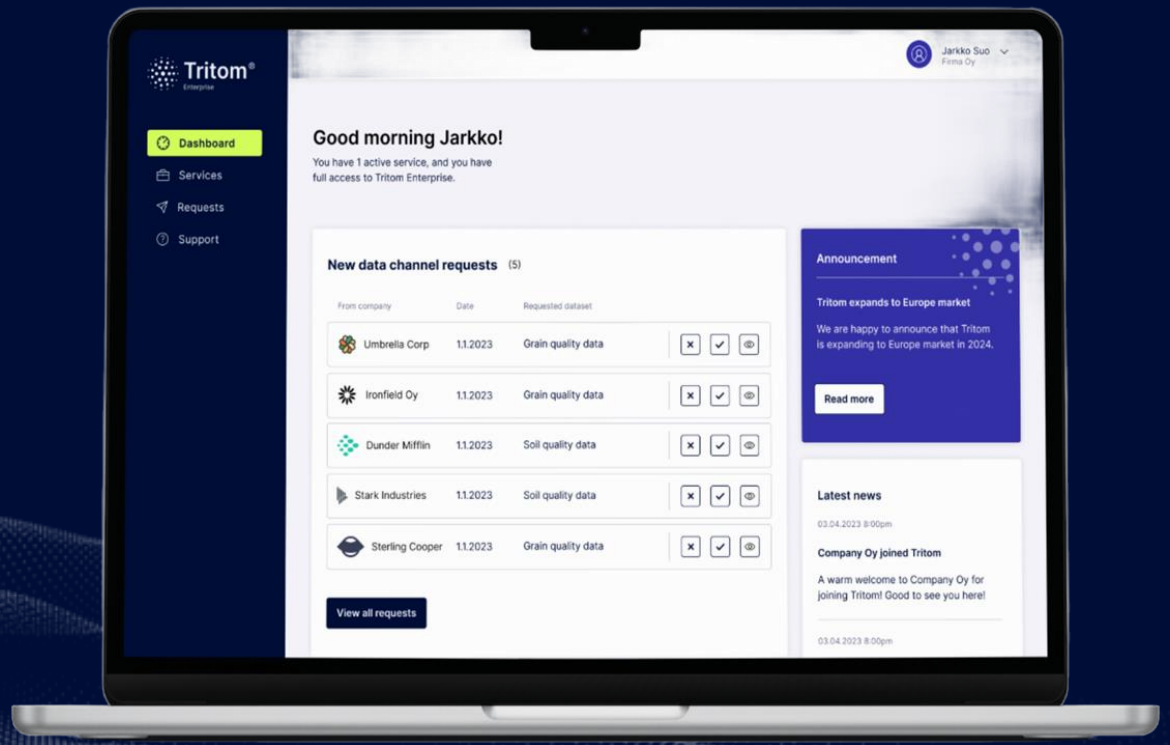
Lähde: LUKE Tietokortti 2024, PiE-eTrace- Pientuottajien ja erikoiskasvien elektroninen jäljitettävyysjärjestelmä

Tritom® datanvälityspalvelu

Tritom® - ratkaisu kokoaa datalähtöiset palvelut yhteen ja esittää ne tuttujen käyttöliittymien kautta.

Tietojen käyttö voidaan valtuuttaa vain reiluja pelisääntöjä noudattaville toimijoille ja halutulla yksityiskohtaisuuden tasolla.

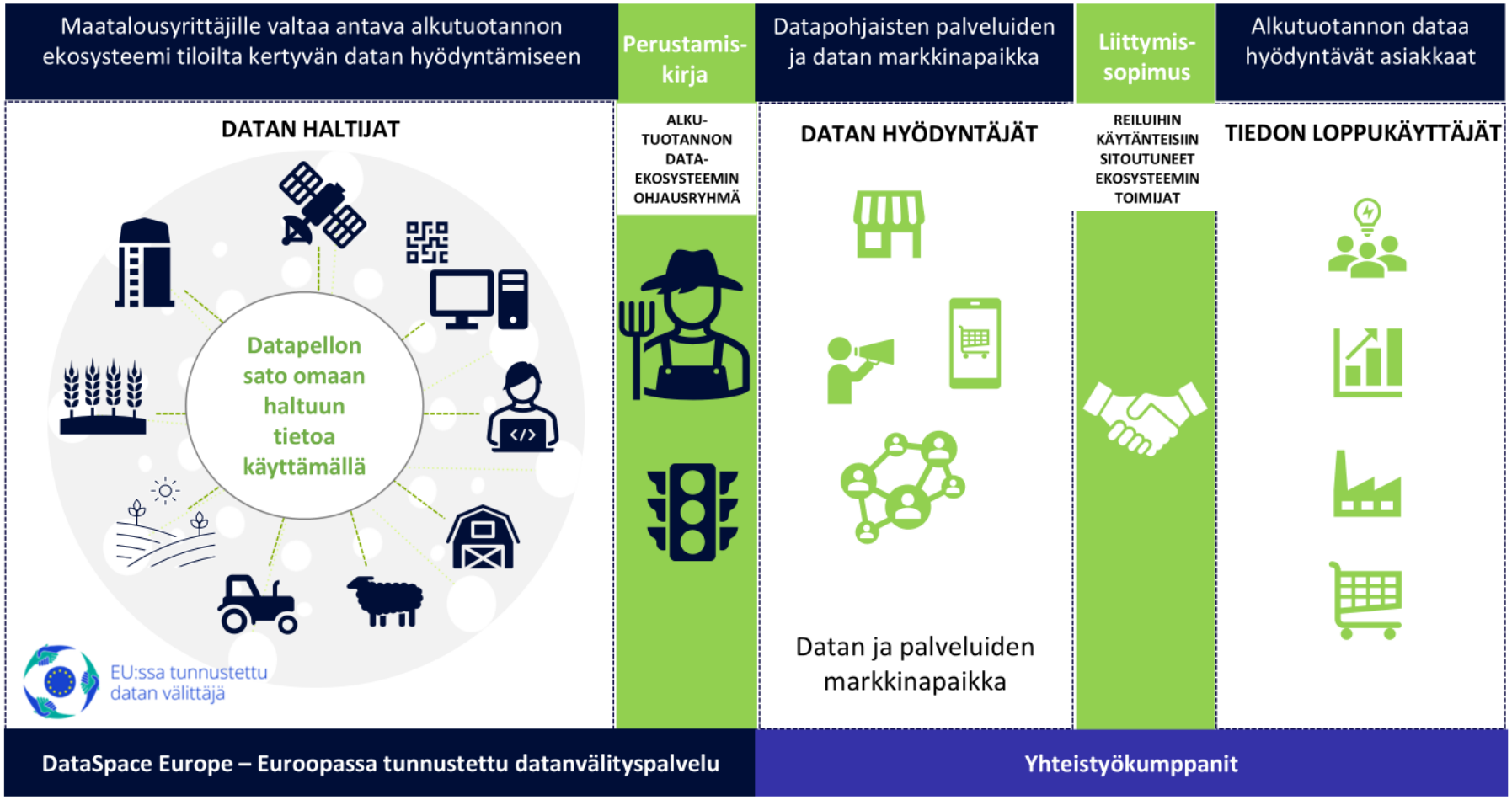
Oikea tieto virtaa hallitusti tiedon tarvitsijoille, mutta datasadon hyödyt pysyvät myös omissa käsissä.



Tritom® mahdollistaa verkottuneen datatalouden



Tavoitteena reilu ja datan haltijan oikeuksia kunnioittava datan ja palveluiden markkinapaikka




Torppari vai kumppani?